

Nato – en introduktion till svensk hälso- och sjukvård

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2025-1-9434

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, januari 2025

Innehåll

Nato – en introduktion till svensk hälso- och sjukvård	4
Vad är Nato – vi är Nato!	4
Vad gör Nato	5
Vad innebär medlemskapet i Nato för svensk hälso- och sjukvård?.....	6

Nato – en introduktion till svensk hälso- och sjukvård

Sverige är medlem i Nato sedan mars 2024, vilket innebär att vi fullt ut är en del av Natos verksamhet och beslutsfattande. Detta innebär en stor förändring för Sverige, och kommer att vara en central utgångspunkt för uppbyggnaden av totalförsvaret, där hälso- och sjukvården på alla nivåer spelar en avgörande roll.

Beredskapssektor hälsa, vård och omsorg består av många aktörer på flera nivåer: myndigheter, regioner, kommuner, privata och ideella aktörer. Alla dessa aktörer behöver samspela för att Sverige ska ha en stark motståndskraft och robusthet.

Sverige arbetar nu bland annat med att stärka försörjningsberedskapen, skapa nationella lager för läkemedel och andra sjukvårdsprodukter, öka förmågan att hantera händelser med ett stort antal skadade eller sjuka och se till att våra sjukvårdssystem är robusta. I och med Nato-medlemskapet behöver vi också planera för att kunna vårda och ta emot utländsk trupp som befinner sig i, eller evakueras, till Sverige. Sverige kommer också att ingå i Natos gemensamma planering. För hälso- och sjukvårdens del innebär detta en planering för hur verksamheten ska förberedas och fungera både vid framtida kriser och i krig.

Vad är Nato – vi är Nato!

Nato är en mellanstatlig organisation, som består av både en politisk och en militär del. Natos kärnuppgifter utgörs av:

1. avskräckning och kollektivt försvar
2. civilt och militärt krisförebyggande arbete
3. krishantering och säkerhetssamarbete.

Natos medlemsländer har åtagit sig att samarbeta kring dessa tre kärnuppgifter för att lösa säkerhetspolitiska utmaningar, bygga förtroende och förebygga konflikter.

Vad gör Nato

Natos civila beredskapsarbete

Natos civila beredskapsarbete syftar till att stärka alliansens motståndskraft (resiliens), det vill säga förmågan inom ett samhälle att kunna motstå och återhämta sig från större störningar och kriser. Det kan exempelvis handla om hybridattacker, väpnat angrepp, avbrott i kritisk infrastruktur eller naturkatastrofer.

Hantering av sådana typer av större störningar förutsätter både militära och civila förmågor. Inom Natos civila beredskapsarbete pekas tre grundförmågor ut som särskilt viktiga för att samhället ska fungera. Det handlar om att:

- Säkerställa politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner.
- Säkerställa viktiga samhällsfunktioner.
- Säkerställa civilt stöd till militära verksamheter.

Utifrån dessa tre grundförmågor pekas sju områden ut som särskilt viktiga för att stärka den civila motståndskraften.

Natos prioriterade civila förmågor

Nato har identifierat sju civila förmågor, (så kallade NATO Baseline Requirements for National Resilience (NBR)), som är särskilt prioriterade i alliansens arbete med att stärka den civila motståndskraften. Som medlemsstat förväntas Sverige vara med och bidra till dessa förmågor.

Natos sju identifierade förmågor är:

1. Säkerställande av politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner.
2. Resilient energiförsörjning.
3. **Effektiv hantering av okontrollerade befolkningsrörelser.**
4. Resilienta system för livsmedels- och dricksvattenförsörjning.
5. **Hantering av stora masskadeutfall och hälsokriser.**
6. Resilienta civila kommunikationssystem.
7. Resilienta transportsystem.

Förmågorna har också stor likhet med de områden som är prioriterade för utvecklingen av det svenska civila försvaret. Av de sju grundförmågorna är det nummer tre och fem som är av störst vikt för hälso- och sjukvården.

Vad innebär medlemskapet i Nato för svensk hälso- och sjukvård?

Ett medlemskap i Nato innebär nya förväntningar på svensk hälso- och sjukvårds kapacitet och förmågor. Det gäller särskilt förmåga till masskadehantering, vårdlandsstöd och att ge stöd vid storskalig patientevakuering.

I Nato ses civil beredskap som ett nationellt ansvar men ett kollektivt åtagande. Genom vårt deltagande får Sverige tillgång till expertis, resurser och erfarenhetsutbyten med andra medlemsländer. Detta stärker vår egen beredskapsförmåga, samtidigt som vi bidrar till alliansens samlade kapacitet att hantera hot och kriser.

Ett svenskt medlemskap i Nato öppnar också för medverkan i Natoledda övningar och utbildningsinsatser. Övning av militära och civila sjukvårdssystem tillsammans med andra allierade är värdefullt både för det svenska totalförsvaret, men även för Nato.

Vilka förväntningar ställs på svensk hälso- och sjukvård?

Som allierad i Nato ställs vissa förväntningar på vår förmåga att kunna klara oss själva och att kunna stödja andra medlemsländer i händelse av kris eller krig.

Vi behöver fortsätta utveckla våra förmågor att kunna hantera masskadeutfall och scenarion där vårdkapaciteten överskrids under en längre tid. Att åtgärda vårdplatsbristen och säkerställa kompetensförsörjning är avgörande för sjukvårdens och omsorgens långsiktiga beredskap och motståndskraft. Förmågan att skala upp vårdkapaciteten i vardagen är en grundförutsättning för att vården och omsorgen ska kunna fungera vid kriser och i krig. Sverige förväntas även kunna omhänderta allierades trupper och personal genom vårdlandsstöd. För hälso- och sjukvården kan detta exempelvis innebära att snabbt kunna mobilisera sjukvårdsresurser och hantera ett större inflöde av patienter. Ett sådant scenario innebär bland annat behov av ökat samarbete och samordning mellan regioner och kommuner. Vi förväntas även samarbeta mer med andra Nato-länder för att kunna hantera masskadeutfall, pandemier eller krigssituationer.

Likaså förväntas vi ha en god kontinuitet och resiliens, vilket innebär förmågan att kunna upprätthålla viktiga samhällsfunktioner. Vi förväntas skydda kritisk infrastruktur, där sjukhus och vårdinrättningar i allt större utsträckning blivit strategiska mål under konflikt och krig. Att skydda hälso- och sjukvård mot framväxande hot, till exempel cyberattacker och andra IT-

hot som riktar sig mot kritiska samhällsfunktioner liksom hälso- och sjukvårdssystem är också en viktig förväntan.

Dessa förväntningar ligger till stor del i linje med det arbete som bedrivs inom Sverige med återuppbyggandet av det civila försvaret. Det är därför viktigt att fortsätta arbetet med att komma till rätta med vårdplatsbristen och kompetensförsörjningen, samt att hälso- och sjukvården och socialtjänsten kontinuerligt tränar och övar utifrån sina beredskapsplaner.

För att klara av en krigssituation är det avgörande att vi i normalläge planerar för, övar och etablerar våra förmågor.

Nato framför sina förväntningar på Sverige på nationell nivå. Detta ställer krav på en välfungerande samverkan mellan nationella, regionala och lokala nivåer i det svenska hälso- och sjukvårdssystemet.

Hur bidrar Sverige till Nato

Sverige är numera en del av Natos kollektiva försvar. Genom ett starkt civilt försvar bidrar Sverige till Natos gemensamma arbete för stärkt civil beredskap och resiliens, vilket i sin tur stärker Natos samlade förmåga till avskräckning och försvar.

Här är några exempel på vad Sverige kan bidra med till alliansens samlade förmåga utifrån ett hälso- och sjukvårdsperspektiv:

- Sveriges geostrategiska läge innebär att vi i kris eller krig skulle kunna vara transitland för skadade och sjuka från Finland och Baltikum, inom ramen för en Nato-insats. Detta ställer krav på förmåga till koordinering och hantering av storskalig patientevakuering.
- Övningar som stärker förmågan att verka tillsammans inom alliansen och därmed också förmågan att kollektivt försvara Sverige. Exempelvis Swift Response 24 vilket var en övning för att träna Sveriges förmåga att genomföra värdlandsstöd.
- Värdlandsstöd, det vill säga Sveriges förmåga att ge civilt och militärt stöd i fred, kris eller krig till en militär styrka som tillhör en stat eller internationell organisation och som efter inbjudan befinner sig på svenskt territorium.
- Lämna stöd i form av kunskap. Vi förväntas kunna bidra med kompetens i t.ex. totalförsvarslösningar inom Sverige och inom alliansen.
- Stärka de rättsliga förutsättningarna för internationellt gränsöverskridande samarbete i Sverige och utomlands. Nyligen överlämnades promemorian [Det nödvändiga ska vara tillåtet - en lag om internationellt hälso- och sjukvårdssamarbete \(S2023:E\)](#), vilket berör just detta område.

Hur påverkar Nato-medlemskapet mig

Det arbete som bedrivs i Sverige för att stärka det civila försvaret går väl i linje med de förväntningar som Nato ställer på medlemsstaterna.

Utgångspunkten är därför att fortsätta med det viktiga arbete vi redan bedriver för att stärka hälso- och sjukvårdens beredskap.

Grunden är att du ska fortsätta arbeta på samma sätt som tidigare, och att ditt arbete till största del inte kommer att skilja sig från i dag.

Exempelvis skiljer sig inte:

- **Prioriteringsprinciper.** Prioriteringar i katastrofsituationer och krig ska ske mot samma etiska grund som gäller vid normala förhållanden och följa de etiska grundprinciperna (människovärdesprincipen, behovs- och solidaritetsprincipen, kostnadseffektivitetsprincipen).
- **Principer för krishantering.** Krishantering i hälso- och sjukvården sker utifrån samma principer, dvs ansvars-, likhets- och närhetsprinciperna

Exempel på sådant som skiljer sig från tidigare är:

- Vårdlandsstöd och dess innebörd för svensk hälso- och sjukvård
- Planering, övning och civil-militär samverkan tillsammans med Försvarsmakten och Nato-allierade kommer att öka

Ökade förväntningar på att vi övar för att etablera våra förmågor att upprätthålla robusthet vid kris och krig.

Nato – en introduktion till svensk hälso- och sjukvård (artikelnr 2025-1-9434)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.